

Κυριακή 15 Ιούνη 2003

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

Σελίδα 35

ΕΝΘΕΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: "ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ"

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Βιομηχανικά Ατυχήματα Μεγάλης Εκτασης

Περισσότεροι από 3.800 άνθρωποι πέθαναν και πάνω από 11.000 αντιμετώπισαν και αντιμετωπίζουν μέχρι σήμερα προβλήματα υγείας εξαιτίας της διαρροής μιας πολύ τοξικής ουσίας από εγκατάσταση παρασιτοκτόνων στην πόλη Bhopal της Ινδίας το 1984. Οι αλληπάλληλες εκρήξεις στις εγκαταστάσεις υγραερίου σε πόλη του Μεξικού την ίδια χρονιά είχαν σαν αποτέλεσμα το θάνατο περισσότερων από 500 και τον τραυματισμό πάνω από 7.000 ανθρώπων. Ποιος δε θυμάται τη μεγάλη έκρηξη στην «Πετρόλα» το 1992, με τραγικό απολογισμό το θάνατο 13 και τον τραυματισμό 24 εργαζομένων;

Μακρύς ο κατάλογος των **Βιομηχανικών Ατυχημάτων Μεγάλης Εκτασης (BAME)** που έχουν συμβεί σε όλο τον κόσμο, αλλά και στη χώρα μας. Ατυχήματα, που οδηγούν σε μεγάλες πυρκαγιές, εκρήξεις, διαρροές μεγάλων ποσοτήτων τοξικών ουσιών ή και συνδυασμό αυτών, οι συνέπειες των οποίων συχνά επεκτείνονται και εκτός των ορίων μιας εγκατάστασης και μπορεί να επηρεάσουν γειτονικές εγκαταστάσεις (φαινόμενο ντόμινο) ή και κατοικημένες περιοχές. Ατυχήματα, που έχουν σαν αποτέλεσμα το **θάνατο** και τον **τραυματισμό** μεγάλου αριθμού εργαζομένων και κατοίκων της ευρύτερης περιοχής και πολύ σοβαρές επιπτώσεις στο **περιβάλλον** (καταστροφές από τις καύσεις, ρύπανση ατμόσφαιρας, εδάφους και νερών από επικίνδυνες ουσίες). Σε πολλές περιπτώσεις, οι συνέπειες αυτές μπορεί να είναι και **μακροπρόθεσμες** (τερατογενέσεις, δυσκολία αποκατάστασης περιβάλλοντος κλπ.).

Μεγάλος κίνδυνος και για τη χώρα μας

Ο κίνδυνος πρόκλησης ενός τέτοιου ατυχήματος είναι μεγάλος σε **περιοχές της χώρας μας**, όπου μπορεί να γειτνιάζουν κατοικημένες περιοχές με εγκαταστάσεις ή αποθηκευτικούς χώρους διυλιστηρίων πετρελαίου, υγραερίων, φυτοφαρμάκων, εκρηκτικών υλών, καθώς και με πολλές άλλες μικρότερες επιχειρήσεις (π.χ. Θριάσιο, Πέραμα, Βιομηχανική Περιοχή Θεσ/κης). Αρκεί να σκεφτεί κανείς την πιθανότητα, το επίκεντρο ενός νέου σεισμού, όπως αυτός που συνέβη το 1999, να βρίσκεται κοντά σε μια από αυτές τις περιοχές.

Για την **προστασία του εργασιακού και του ευρύτερου περιβάλλοντος**, είναι απαραίτητη η **εκτίμηση και πρόληψη των κινδύνων** σε όλες τις εγκαταστάσεις μιας περιοχής και η λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων, ώστε να μη συμβεί ατύχημα. Εξίσου σημαντική είναι και η προετοιμασία για την αποτελεσματική αντιμετώπιση ενός ατυχήματος στην περίπτωση που αυτό συμβεί, ώστε οι συνέπειές του να είναι όσο το δυνατόν μικρότερες. Αναφερόμαστε στην ανάγκη αποτελεσματικού **σχεδιασμού έκτακτης ανάγκης** για κάθε εγκατάσταση, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή.

Θέμα πρωταρχικά πολιτικό

Βέβαια, η **προστασία της υγείας και της ζωής εργαζομένων και κατοίκων δεν αποτελεί πρώτα και κύρια τεχνοκρατικό πρόβλημα, αλλά πολιτικό**. Τα μέτρα που αναφέραμε παραπάνω μπορεί να είναι αποτελεσματικά μόνον όταν σχεδιάζονται και υλοποιούνται με **γνώμονα τις λαϊκές ανάγκες**. Στην περίπτωση που αυτά σχεδιάζονται, όπως συμβαίνει μέχρι σήμερα, με κριτήριο την **κερδοφορία των επιχειρήσεων**, αποτελούν άλλοθι τυπικής, στην καλύτερη περίπτωση, εφαρμογής ορισμένων νομοθετικών διατάξεων.

Για την πρόληψη και αντιμετώπιση των BAME, πρέπει να εφαρμόζεται η ευρωπαϊκή οδηγία Seveso, η οποία αντικαταστάθηκε το 1996 από τη νέα οδηγία **Seveso II** (εναρμόνιση της χώρας μας με τις ΚΥΑ 18187/272/88, 77119/4607/93 και **5697/590/00**). **Σύμφωνα με τη νομοθεσία**, ο υπεύθυνος της εγκατάστασης υποχρεούται να υποβάλει στην αδειοδοτούσα αρχή την **Πολιτική Πρόληψης Μεγάλων Ατυχημάτων ή τη Μελέτη Ασφάλειας** με τα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης μεγάλων ατυχημάτων και να καταρτίσει **εσωτερικό σχέδιο έκτακτης ανάγκης**. Προβλέπεται, επίσης, η εκπόνηση εξωτερικών σχεδίων για κάθε εγκατάσταση (*Ειδικό ΣΑΤΑΜΕ: Σχέδιο Αντιμετώπισης Τεχνολογικού Ατυχήματος Μεγάλης Εκτασης*) με κύρια ευθύνη της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και εξωτερικών σχεδίων για βιομηχανικές περιοχές (*Γενικό ΣΑΤΑΜΕ*) με κύρια ευθύνη του ΥΠΕΧΩΔΕ. Άλλες βασικές προβλέψεις αφορούν στο **σχεδιασμό χρήσεων γης** γύρω από τις εγκαταστάσεις, την πρόληψη αλυσιδωτών ατυχημάτων (**φαινόμενο ντόμινο**), στην **ενημέρωση του πληθυσμού, στο σύστημα επιθεώρησης** για τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας κ.ά.

Σχέδια στα χαρτιά

Οι παραπάνω προβλέψεις υπάρχουν βέβαια στα χαρτιά. Τι εφαρμόζεται, όμως, στην πράξη; Στη χώρα μας έγινε με καθυστέρηση η εναρμόνιση με τη Seveso II, ενώ δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στοιχεία, σχετικά με το πώς προχωρά η διαδικασία υπαγωγής των επιχειρήσεων στις διατάξεις της. Είναι όμως ενδεικτικό ότι, σύμφωνα και με το αρμόδιο τμήμα του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά την εφαρμογή της Seveso I, παρουσιάστηκαν μια σειρά προβλήματα. Υπήρξε, για παράδειγμα, προσπάθεια από τις επιχειρήσεις να αποκρύψουν στοιχεία, ενώ για 2 μόνον επιχειρήσεις είχε εκπονηθεί το Ειδικό ΣΑΤΑΜΕ. Οι όποιες προσπάθειες έχουν γίνει (π.χ. Γενικό ΣΑΤΑΜΕ Θριασίου Πεδίου) **δεν έχουν δοκιμαστεί σε πραγματικές συνθήκες** (π.χ. κυκλοφοριακής συμφόρησης) για να αξιολογηθεί η ετοιμότητα εκκένωσης, δεν έχει ενημερωθεί και εκπαιδευτεί κατάλληλα ο πληθυσμός, κλπ.

Και νομοθετικές ασάφειες

Εκτός, όμως, από την ελλιπή εφαρμογή, υπάρχουν και ορισμένες **ασάφειες της νομοθεσίας, που συμβάλλουν στο να μην εφαρμόζεται αυτή αποτελεσματικά**. Για παράδειγμα, δεν έχει θεσμοθετηθεί αποδεκτή μεθοδολογία εκτίμησης επικινδυνότητας και υπάρχει ασάφεια, σχετικά με τα κριτήρια αξιολόγησης των Μελετών Ασφάλειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι ενώ η Seveso II σωστά επικεντρώνει στον κίνδυνο ενός φαινομένου ντόμινο και στην ανάγκη σχεδιασμού των χρήσεων γης, δε θέτει συγκεκριμένες οριοθετήσεις για το σκοπό αυτό, έστω ελάχιστες ή ενδεικτικές ανά περίπτωση (π.χ. δε θεσπίζονται αποδεκτά κριτήρια σχετικά με τις αποστάσεις ασφαλείας και γενικότερα

για τη δυνατότητα γειτνίασης βιομηχανικών μονάδων διαφορετικών κλάδων). Πρόκειται για ένα θέμα, που ήρθε στην επικαιρότητα με αφορμή την περιβόητη επέκταση της «Πετρόλα» και τη γειτνίασή της με την «Πυρκάλ» και το οποίο αναδεικνύει γενικότερα το ζήτημα των κριτηρίων για τις αποστάσεις ασφαλείας διαφόρων ειδών εγκαταστάσεων από κατοικημένες περιοχές (π.χ. ΚΥΤ Αργυρούπολης, εγκαταστάσεις φυσικού αερίου, κλπ.).

Επιπλέον, ένα ζήτημα σημαντικό, που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την ολοκληρωμένη θεώρηση του θέματος, είναι η **ύπαρξη πολλών επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων, που δεν υπάγονται στη Seveso II σε βιομηχανικές περιοχές** (π.χ. Θριάσιο). Είναι όμως πιθανό, να ξεκινήσει ένα μεγάλο ατύχημα με αφορμή, για παράδειγμα, μια πυρκαγιά σε μια επιχείρηση που δεν υπάγεται στη σχετική νομοθεσία, αλλά γειτνιάζει με εγκαταστάσεις που περικλείουν κινδύνους BAME. Η ύπαρξη πολλών εγκαταστάσεων διαφορετικής δραστηριότητας και μεγέθους, που γειτνιάζουν μεταξύ τους και με κατοικημένες περιοχές, αναδεικνύει την ανάγκη να ληφθούν υπόψη πολλές **παράμετροι που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους**. Για κάθε εγκατάσταση, είτε αυτή υπάγεται είτε όχι στη Seveso II, **πρέπει να τηρείται η νομοθεσία για την Υγιεινή και Ασφάλεια των Εργαζομένων (ΥΑΕ)**. Εξίσου σημαντική είναι η **τήρηση της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος σε κάθε εγκατάσταση**, η οποία αφορά στις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την καθημερινή λειτουργία μιας εγκατάστασης και όχι μόνο για την περίπτωση ατυχημάτων. Όμως, η υπάρχουσα κατάσταση χαρακτηρίζεται από την **ελλιπή εφαρμογή των νομοθετικών αυτών διατάξεων και την απουσία συστηματικών ελέγχων από τις αρμόδιες αρχές**. Τα πολύνεκρα εργατικά ατυχήματα στη ΔΕΗ, στη «Μότορ Οϊλ» και στη «Σωληνοουργία Κορίνθου», οι τυπικές διαδικασίες που ακολουθούνται για την αξιολόγηση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, οι παραβάσεις του ΠΔ 84/84 που απαγόρευε την ίδρυση νέων και την επέκταση των υφιστάμενων βιομηχανιών στην Αττική και η κατάργησή του, που θα επιδεινώσει περισσότερο την κατάσταση, αποτελούν μερικά ενδεικτικά παραδείγματα.

Ζήτημα, λοιπόν, καθοριστικής σημασίας αναδεικνύεται η ανάγκη για συνδυασμένη και ουσιαστική εφαρμογή του συνόλου της νομοθεσίας για την ΥΑΕ, τα BAME και την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά και η συμπλήρωση των ελλείψεων που συμβάλλουν στο να μην εφαρμόζεται αυτή αποτελεσματικά. Ζήτημα, το οποίο απαιτεί την πάλη για την ανατροπή της πολιτικής που θυσιάζει την υγεία και τη ζωή εργαζομένων και κατοίκων στο βωμό του εργοδοτικού κέρδους.

Εύη ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ

Χημικός μηχανικός, ερευνήτρια στο ΕΛΙΝΥΑΕ

